

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 37/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn, lag om ändring av straffregisterlagen och lag om ändring av lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

Till lagutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 15 oktober 2013 regeringens proposition med förslag till lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn, lag om ändring av straffregisterlagen och lag om ändring av lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (RP 149/2013 rd) till lagutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till lagutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningssekreterare Mirja Salonen, justitieministeriet
- överinspektör Mia Murtomäki, dataombudsmannens byrå
- professor Mikael Hidén
- professor Tuomas Ojanen.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av
— professor Veli-Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn. Den föreslagna lagen ska för sin del genomföra förpliktelserna enligt direktivet om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi.

Enligt den föreslagna lagen ska brottslig bakgrund hos frivilliga som arbetar med barn kunna kontrolleras med hjälp av uppgifter från straffregistret. Det ska vara frivilligt att begära utdrag. Ett villkor för att begära ett straffregisterutdrag är enligt förslaget att det är fråga om ett uppdrag som regelbundet och i väsentlig grad består i undervisning, handledning, vård och omsorg av el-

ler annan samvaro med minderåriga. Uppdraget bör vara av en sådan art att det innebär personlig kontakt med minderåriga i sådana förhållanden där den minderåriges personliga integritet trots andra åtgärder rimligen inte kan tryggas.

I propositionen ingår förslag till sådana ändringar i straffregisterlagen och den så kallade EU-straffregisterlagen som behövs för att revideringen ska kunna genomföras.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2014 och avses bli behandlad i samband med den. De föreslagna lagarna avses träda i kraft under första hälften av 2014.

I motiven till lagstiftningsordning bedöms lagförslagen utifrån bestämmelserna om skydd för privatlivet i 10 § 1 mom. i grundlagen. Syftena med förslagen har ett klart samband med rätten till personlig integritet och trygghet som garanteras alla i 7 § 1 mom. i grundlagen. Betydelse har enligt motiven också bestämmelsen i 19 § 3 mom. i grundlagen om att det allmänna ska stödja dem som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Regeringen anser att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Regeringen föreslår att det föreskrivs om ett förfarande för kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn. Den föreslagna regleringen motsvarar i allt väsentligt lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn, vilken tillämpas på arbete som utförs i anställnings- eller tjänsteförhållande och stiftades med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 9/2002 rd).

Organisatören av frivilliguppdraget har enligt 5 § 1 mom. i lagförslag 1 rätt att av Rättsregistercentralen begära ett straffregisterutdrag avseende en frivillig, om organisatören tänker tilldela den frivillige ett uppdrag som regelbundet och i väsentlig grad består i undervisning, handledning, vård och omsorg av eller annan samvaro med en minderårig. Uppdraget bör dessutom vara av en sådan art att det innebär personlig kontakt med minderåriga antingen ensam eller i sådana förhållanden där den minderåriges personliga integritet trots andra åtgärder rimligen inte kan tryggas. Ett villkor för att ett straffregisterutdrag ska få utfärdas är enligt 6 § 1 mom. att den frivillige på förhand har gett sitt skriftliga samtycke till ansökan om utdrag.

Utskottet har bedömt utlämnandet av straffregisteruppgifter över en person som arbetar med barn mot bestämmelserna om skydd för privatliv och personuppgifter i 10 § 1 mom. i grundla-

gen (GrUU 9/2002 rd). Enligt momentet utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Uppgifter om brottslig gärning, straff och annan påföljd för ett brott hör till de uppgifter som enligt 11 § i personuppgiftslagen omfattas av behandlingsförbud. Att tillåta behandling av känsliga uppgifter berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter (GrUU 9/2002 rd). Den föreslagna regleringen måste därför bedömas utifrån de allmänna kriterierna för begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Syftet med kontrollen av brottslig bakgrund hos frivilliga är enligt 1 § i lagförslaget att skydda minderårigas personliga integritet och på så sätt främja och trygga deras uppväxt, utveckling och välfärd. Detta mål anknyter direkt till den rätt till personlig integritet och trygghet som garanteras var och en i 7 § 1 mom. i grundlagen. Betydelse har också bestämmelsen i 19 § 3 mom. i grundlagen om att det allmänna ska stödja dem som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Finland har dessutom tillträtt konventionen om barnets rättigheter och därmed åtagit sig att skydda barnen mot alla former av våld, användning av narkotika och alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna finns det således godtagbara

och vägande skäl för regleringen (se GrUU 9/2002 rd).

Kontrollen av brottslig bakgrund begränsar sig enligt 5 § till frivilliga som tilldelas ett uppdrag som regelbundet och i väsentlig grad innebär personlig kontakt med en minderårig, ensam eller under sådana förhållanden där den minderåriges personliga integritet rimligen inte kan tryggas, trots åtgärder som avses i 4 §. I praktiken kommer möjligheten att kontrollera den brottsliga bakgrunden hos frivilliga som arbetar med barn att beröra en mycket stor grupp. Regeringen uppskattar att det varje år kommer att begäras straffregisterutdrag avseende 20 000—40 000 frivilliga. Med tanke på proportionalitetskravet är det viktigt att begäran om straffregisterutdrag förutsätter den frivilliges samtycke. I straffregisterutdraget antecknas dessutom endast uppgifter om brott som har betydelse med tanke på syftet med regleringen och som räknas upp i förslaget till ändring av 6 § 2 mom. i straffregisterlagen. Att begära ett straffregisterutdrag är inte heller det medel som först ska tillgripas för att trygga minderåriga barns personli-

ga integritet i frivilligverksamhet, utan den som organiserar frivilligverksamhet ska först vidta de åtgärder för att trygga den personliga integriteten som avses i 4 § i lagförslag 1. Den som begär ett straffregisterutdrag ska informera Rättsregistercentralen om vilka åtgärder som vidtagits. I personuppgifterna för den frivillige får organisatören av frivilliguppdraget endast anteckna att straffregisterutdraget har granskats samt utdragets identifikationsuppgifter, och det får inte tas någon kopia av utdraget. I lagförslaget finns också bestämmelser om tystnadsplikt och om att straffregisterutdraget utan drojsmål ska överlämnas till den som utdraget gäller efter det att ärendet har behandlats. Grundlagsutskottet har inget att anmärka mot den föreslagna regleringen med avseende på proportionaliteten.

Ställningstagande

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 27 november 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Johannes Koskinen /sd
vordf. Outi Mäkelä /saml
medl. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /gröna
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Ilkka Kantola /sd

Pia Kauma /saml
Kimmo Kivelä /saf
Anna Kontula /vänst
Elisabeth Nauclér /sv
Tom Packalén /saf
Anu Urpalainen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Timo Tuovinen.